

O PAGINĂ INEDITĂ DIN CORESPONDENȚA LUI ION GHICA

GABRIELA NIȚULESCU

Personalitate marcantă a culturii românești, Ion Ghica se manifestă pe diverse și complexe planuri : scriitor, om de teatru, revoluționar animat de un sincer patriotism, susținător inflăcărat al Unirii — pe care o consideră „o datorie națională” — diplomat remarcabil, om politic. În această ultimă calitate îl întâlnim în complexitatea evenimentelor anului 1866, mai precis în contextul abdicării impuse lui Al. I. Cuza, în februarie, și al alegerii unui alt domn al României. Dar, pentru a înțelege cât mai bine poziția adoptată de Ghica în evenimentele din februarie 1866, trebuie să ne întoarcem în urmă cu șapte ani, când Principatele urmau să se pronunțe asupra alegerii celor doi domni. Așa cum prevestea Constituția încheiată la Paris la 7/19 august 1858, cele două țări își vor alege domn separat ; evenimentele au demonstrat că poporul român a știut să-și impună voința, prin însuși rezultatul alegerilor. La 5 ianuarie 1859, Al. Ioan Cuza este ales domn al Moldo-

vei, iar la 24 ianuarie este proclamat și domn al Țării Românești. Se realiza astfel afirmarea plenară a voinței națiunii, a patriotismului poporului nostru, prima treaptă — și cea mai importantă — în procesul de constituire pe baze moderne a statului național român. Înfăptuită pe plan intern, rămânea ca Unirea să fie recunoscută pe plan extern de către cele șapte mari puteri garante și de către puterea suzerană. În cele din urmă, acest deziderat se realizează. Firmanul din 22 noiembrie/4 decembrie 1861 recunoaște unirea celor două principate și numele de România, Unirea fiind acum completă și definitivă.

Pe plan intern se impunea cu necesitate înfăptuirea imediată a unor reforme cu caracter progresist, care să transforme România într-un stat modern; realizate în timpul domniei lui Cuza, aceste reforme răspundeau aspirațiilor maselor populare și unor necesități rezultate din evoluția ascendentă a statului român. În același timp, însă, ele trezesc nemulțumirea claselor conducătoare, ale căror interese sînt atinse direct și care se îndepărtează de domnul Unirii făurind „monstruoasă coaliție” — înțelegere realizată în 1863 între moșierime (dreapta conservatoare) și burghezie (stînga liberal-radicală). În cele din urmă, opoziția organizează complotul din 11/23 februarie 1866, care are drept rezultat abdicarea forțată a lui Cuza.

Pentru acest act reprobabil trebuia găsită și o justificare, formală de altfel, ea nefiind nici un moment un argument fundamentat, realizat și viabil. Astfel, s-a invocat una din condițiile exprimate de divanurile ad-hoc, în 1857: alegerea unui prinț străin, membru al unei familii domnitoare a Europei occidentale și ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia țării¹. Tot ca o justificare — de data aceasta nu numai în fața națiunii, ci și în fața propriilor acțiuni — „coaliția monstruoasă” precipită alegerea unui nou domn al României, pentru a nu prelungi mandatul locotenenței domnești formate la 11/23 februarie și pentru că Unirea era în primejdie, dată fiind existența notei restrictive din firmanul de la 22 noiembrie/4 decembrie 1861, prin care aceasta se recunoștea formal pe timpul domniei lui Cuza.

În aceeași zi, odată cu formarea guvernului provizoriu, are loc ședința extraordinară a Camerei și Senatului, care aprobă proclamarea ca suveran al României — sub numele de Filip I — a contelui de Flandra, fratele regelui Belgiei². Propunerea aparținea lui Ion Ghica, președinte al guvernului provizoriu și ministru de externe³. Prezența lui Ghica în

¹ Proiectul de rezoluție prezentat de Mihail Kogălniceanu la 7/19 oct. 1857 în Adunarea ad-hoc a Moldovei.

² Filip Eugeniu Ferdinand Maria Clement Balduin Leopold George, conte de Flandra și duce de Saxonia, înrudit cu casa de Orléans, era un om potolit, retras, fără ambiții politice.

³ Enciclopedia României, București, 1938, vol. I, p. 863.

rîndurile „monstruoasei coaliții”, acțiunea sa pentru aducerea unui prinț străin pe tronul României — așa cum reiese din documentul prezentat — dezvăluie un aspect negativ al activității diplomatice și politice a scriitorului.

Atitudinea sa progresistă, patriotică, activitatea vie pentru realizarea și consolidarea Unirii pot fi totuși negate prin aceste momente. Aderarea sa la „monstruoasa coaliție” apare, la un moment dat, urmare a neînțelegerii esenței și necesității reformelor înfăptuite, a alunecării treptate spre liberalismul moderat, a ambiției politice și a intereselor sale de mare moșier, interese lovite prin reforma agrară din 1864. Ghica credea în justetea soluției alese, în condițiile politice de după Unire; chiar aducerea la domnie a unui prinț străin este justă, din punctul de vedere al „monstruoasei coaliții”, în felul acesta menținându-se Unirea și supremația politică a celor două clase.

De altfel, mai târziu, Ghica va reveni asupra poziției sale de sprijinire a prințului străin, atunci cînd, făcîndu-se eco al sentimentelor antidinastice ale maselor, îi răspundea lui Carol : „*Tara, pusă în situația de a opta între prinț și Constituție, Constituția ar fi preferată*”. Acest lucru se întîmpla în martie 1871; pentru aceasta, nu peste mult timp, Ghica va fi silit să demisioneze din funcția de prim-ministru, instaurîndu-se „marea guvernare conservatoare”⁴.

Datată 28 februarie/12 martie 1866, scrisoarea⁵ îi anunță lui Bismarck alegerea lui Filip de Flandra ca suveran al României și vizita delegației române însărcinate să aducă la cunoștință guvernului belgian alegerea făcută. Sîntem în 28 februarie; deja de două zile, Conferința de la Paris își începuse lucrările⁷. Nu se știe, foarte sigur, care va fi poziția marilor puteri față de evenimentele din România. Ca mare putere, Prusia avea un cuvînt greu în cadrul conferinței și în acest sens trebuie analizată scrisoarea pe care președintele Consiliului de Miniștri și ministrul de externe al României o adresează ministrului de externe al Prusiei. Exprimîndu-și speranța că Prusia

⁴ Apud Cornelia Marin, *Concepția despre republică în gîndirea dimbovițeană*, în „Valachica”, Tirgoviște 1973, p. 59.

⁵ Scrisoarea se află în fondul de manuscrise literare al Muzeului județean, colecția Ion Ghica (inv. general 4549, inv. mss 42, inv. colecție 5). Nu figurează în documentele publicate de Nicolae Liu în „*Catalogul corespondenței lui Ion Ghica*”, E. A. 1962, unde există o altă scrisoare către Bismarck (datată 16/28 aprilie 1866), prin care îi anunță alegerea lui Carol ca domnitor al României (doc. nr. 193, p. 82).

⁶ Otto Eduard Leopold von Bismarck (1815—1898), cancelar al Prusiei și al Imperiului German, ministru al Afacerilor Externe al Prusiei în 1866.

⁷ Conferința își desfășoară lucrările între 28 februarie/10 martie — 1/13 aprilie 1866.

va ajuta România în acest moment decisiv pentru ea, Ghica subliniază, astfel, sarcina principală a delegației române: nu atât obținerea acordului lui Filip de Flandra, cât mai ales susținerea cauzei române în fața marilor puteri semnatare ale Convenției din 1858. În acest scop, a fost aleasă o delegație formată din șase persoane — fruntași ai vieții politice și culturale, buni diplomați — care reprezentau în egală măsură Camera, Senatul și Guvernul Provizoriu. Ghica însuși se afla alături de ei, nu numai prin dubla calitate în care semnează scrisoarea, ci și ca diplomat, ca o persoană care se recomanda singură. Deși emanată din cabinetul ministerial, cu antetul Ministerului Afacerilor Externe, scrisoarea nu poartă un număr de ieșire avînd un caracter mai intim, mai convingător.

Redactată în limba franceză⁸, scrisoarea cuprinde trei pagini; pe prima pagină, în partea de jos, este menționat destinatarul. Redăm textul în original:

A Son Excellence

*Monsieur le Comte de Bismarck Schoenhausen,
Président du Conseil, Ministre des Affaires Étrangères
etc. etc. etc.*

*Ministère
des
Affaires Étrangères
No.*

*Bucarest
28 Février
12 Mars 1866*

Monsieur le Ministre

Prenant en juste considération le vote solennel par lequel, les deux grads Corps Constitués de l'État, organes légaux de la Nation,

⁸ *In traducere*: Excelenței Sale Domnului Conte de Bismarck Schoenhausen, Președintele Consiliului, ministrul Afacerilor Externe, etc., etc., etc. Ministerul Afacerilor Externe, Nr. București, 28 februarie — 12 martie 1866. Domnule ministru, Ținînd seamă de votul solemn prin care cele două mari corpuri constituite ale statului, organe legale ale națiunii, au ales și proclamat, în unanimitate, pe Majestatea Sa Regală Monseniorul Conte de Flandra, suveran al României, sub numele de Filip I, Guvernul Provizoriu s-a grăbit să numească o delegație însărcinată să prezinte Alesului Său, expresia acestui vot unanim și să susțină această dorință pe lângă guvernele Marilor Puteri Garante, pentru a se ajunge la realizarea sa. Am deci onoarea, domnule ministru, să recomand primirii voastre binevoitoare pe onorabilii membri ai acestei delegații, domnii: V. Boerescu, Costache Epureanu, delegați ai Adunării Elective, domnii: G. Costăforu și L. Steege, delegați ai Senatului, domnii: Carol Fălcoianu și I. Brătianu, delegați ai Guvernului. Recunoștinței inspirate românilor de interesul pe care Guvernul Majestății Sale Regelui a binevoit să îl arate în nenumărate împrejurări hotărîtoare pentru viitorul lor, nu mă opresc să adaug în această ocazie, domnule ministru, un sentiment de legitimă speranță pentru rezultatul fericit pe care ei îl așteaptă de la puternica sa protecție, după încercări atât de multe și de crude. Vă rog să primiți, domnule ministru, asigurarea înaltei mele considerații. Președintele Consiliului, ministrul Afacerilor Externe, [ss] *Ion Ghica*.

ont élu et proclamé, à l'unanimité, S.M. Royale Monseigneur le Comte de Flandre, Souverain de la Roumanie, sous le nom de Philippe I, le Gouvernement Provisoire s'est empressé de provoquer la nomination d'une députation chargé de déposer aux pieds de Son Élu, l'expression de ce vote unanime et de soutenir ce vœu auprès des Gouvernements des Hautes Puissances Garantes afin d'arriver à sa réalisation.

J'ai donc l'honneur, Monsieur le Ministre, de recommander à votre accueil bienveillant, les honorables membres de cette députation, M:M:V. Boyaresco, M. Costaki Iepureano, délégués de l'Assemblée Élective, M:M:G. Costafore et L. Steege, délégués du Sénat, M:M:Ch. Falcoyano et I. Bratiano, délégués du Gouvernement.

À la reconnaissance qui'inspire au Romains, l'intérêt que le Gouvernement de S.M. le Roi a daigné leur montrer en mainte circonstance décisive pour leur avenir, je ne saurais me défendre d'unir en cette occasion, Monsieur le Ministre, un sentiment de légitime espérance pour l'heureux résultat qu'ils attendent de Sa puissante protection après tant et de si cruelles épreuves.

Veillez agréer, Monsieur le Ministre, l'assurance de ma très haute considération.

• *Le Président du Conseil, Ministre des Affaires Étrangères,*

[ss] ION GHICA